

LAUSUNTO

Helsinki 17.3.2020

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNTA

Viite: Kirjallinen asiantuntijalausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 19.3. klo 12.15

Asia: HE 13/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 220 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Hallitusohjelman kirjauksen toteuttaminen kuntouttavan työtoiminnan järjestelmän uudistamisesta tulee saada käyntiin. Pelkkä kuntouttavan työtoiminnan lain selkeyttäminen ei riitä.
- Järjestöjen ja säätiöiden ammattimainen työ heikossa työmarkkina-asemassa olevien parissa tulee turvata.
- Kuntouttavan työtoiminnan laatu riippuu yhä lain toimeenpanon onnistumisesta
- Tuki-, ohjaus-, ja valmennuspalveluille tulisi laatia yhtenäiset laatukriteerit
- Kuntouttavan työtoiminnan arviointiin tulee ottaa mukaan sosiaalisten vaikutusten arviointi

LAUSUNTO

SOSTE kannattaa tietyin edellytyksin annettua esitystä lakimuutoksesta, jolla kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tuottamista koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin. Toivomme, että Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ottaa lakiesitystä käsitellessään huomioon tässä lausunnossamme esitetyt seikat.

Esityksen voimaantulo kesken työllisyyden kuntakokeilujen alkamisen on hämmentävää. Esityksessä ei oteta huomioon tulevia uudistuksia, eikä niiden aikataulua. Kuntakokeiluissa on jälleen vaarana, että kuntouttavan työtoiminnan käyttö lisääntyy myös niillä kohderyhmillä, joille kuntouttava työtoiminta ei ole paras palvelu. Onko mahdollista, että tätä lausunnolla olevan lain voimaantuloa aikaistetaan alkamaan yhtä aikaa kuntakokeilujen kanssa (1.9.2020) tai kuntia veloitettaisiin ottamaan tuleva laki huomioon uusia palvelusopimuksia solmiessaan?

Sosiaalihuollon työelämäosallisuuden tukemiseen liittyvän kokonaisuuden uudistustyö on ollut pitkään työn alla. Hallitusohjelman kirjauksen toteuttaminen kuntouttavan työtoiminnan järjestelmän uudistamisesta tulee saada käyntiin. TEOS-työryhmän esityksiin perustuva uudistuskokonaisuus tulee jo vihdoin saada valmiiksi. Pelkkä kuntouttavan työtoiminnan lain selkeyttäminen ei riitä.

Järjestöjen ja säätiöiden ammattimainen työ heikossa työmarkkina-asemassa olevien parissa tulee turvata

Paikallisyhdistyksistä 25 % ja valtakunnallisista järjestöistä 9% tuottavat kuntouttavan työtoiminnan palveluita (Järjestöbarometri 2018¹).

Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti elokuussa 2018 kasvupalvelujen nykyisten ja potentiaalisten palveluntuottajien mahdollisuuksia ja kiinnostusta toimia työnhakijoiden ja

yritysten palvelujen tuottajina². Selvityksen mukaan vaikeimmin työllistettävien osalta yksityisiä palvelumarkkinoita ei käytännössä ole, ja yksityiset toimijat ovat olleet pääasiassa kolmannen sektorin toimijoita, jotka ovat järjestäneet vaikeimmin työllistyville palveluita ja työmahdollisuuksia. SOSTE kartoitti järjestöjen palvelutoimintaa vuoden 2017 Valviran rekisteritietojen pohjalta³. Tämän selvityksen mukaan järjestöjen osuus yksityisistä sosiaalipalvelun tuottajista on 20 %.

Esityksen mukaan (13S) kuntouttavaa työtoimintaa ei saa hankkia yritykseltä. Tämä ei kuitenkaan koske kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettavaa tukea ja ohjausta. SOSTE huomauttaa, että tämän kirjauksen tulkinta ei saa johtaa siihen, että tuki-, ohjaus-, ja valmennuspalveluita hankitaan ainoastaan yrityksiltä. Kunta päättää itsenäisesti, kuinka se tuottaa kuntouttavan työtoiminnan palvelut. Näin ollen lain toimeenpano ratkaisee, kuinka paljon tukea ja ohjausta hankitaan järjestöiltä

Kuntouttavan työtoiminnan laatu riippuu yhä lain toimeenpanon onnistumisesta

¹ <https://www.soste.fi/jarjestobarometri/jarjestobarometri-2018/>

² http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161127/34_18_Nakymia_tulevaan_kasvupalvelumarkkinaan.pdf

³ <https://www.soste.fi/uutinen/jarjestojen-osuus-yksityisista-sosiaalipalvelujen-tuottajista-viidesosa/>

Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on parantaa henkilön elämänhallintaa ja luoda edellytykset työllistymiselle sekä julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta ei määrittele kuntouttavan työtoiminnan sisältöä. Toiminnan sisällön yksityiskohtainen määrittely on ollut kuntien tehtävänä. Kuten esityksen perusteluissa käy ilmi, tämä on johtanut siihen, että kuntouttavaa työtoimintaa toteutetaan eri paikoissa erilaisin tavoittein ja laatutasoin. Aktivointisuunnitelmaan tulisi lain mukaan kirjata kuntouttavan työtoiminnan sisältö tarkasti. Suunnitelma voi sisältää myös työllistämismahdollisuuksia parantavia sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja. Tätä ei kuitenkaan ole aina otettu huomioon.

Kuntouttavan työtoiminnan sisällön tarkemmalle määrittelylle on täysin perusteltu tarve. Esitys kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä on hyvä ja varsin kattava. Palveluun sisältyvä henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden huomioisen. SOSTE haluaa kuitenkin muistuttaa, että laadukkaiden ja yksilön tarpeet huomioivien palveluiden toteutuminen riippuu täysin lain toimeenpanon onnistumisesta. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaan esille, että vastuu tuesta ja ohjauksesta on kuntouttavan työtoiminnan järjestävällä kunnalla, jonka tehtävänä on huolehtia, että toiminta vastaa kaikin puolin asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon. Jotta laatutasoissa ei ole jatkossa suurta vaihtelevuutta, tulisi tuki-, ohjaus-, ja valmennuspalveluille laatia yhtenäiset laatukriteerit.

Kuntouttavan työtoiminnan arviointiin tulee ottaa mukaan sosiaalisten vaikutusten arviointi

Esityksen mukaan aktivointisuunnitelmaan tai monialaiseen työllistämissuunnitelmaan esitetään lisättäväksi kuntouttavan työtoiminnan tavoite. Tämä on kannatettava lisäys. Suunnitelmaan tulee myös kirjata ajankohta, jolloin viimeistään arvioidaan kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia henkilön työllistymismahdollisuuksiin. SOSTE korostaa, että useimmille kuntouttava työtoiminta on vasta ensimmäinen askel kohti työvoimapalveluita ja avoimia työmarkkinoita. Sen sijaan, että arvioidaan kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia työllistymismahdollisuuksiin, tulisi arvioida toiminnan sosiaalisia vaikutuksia.

Esityksen mukaan kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuteen kuuluu henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluita. Tästäkin syystä näiden sosiaalisten vaikutusten arviointi tulisi ottaa mukaan.